

REFERAT

18. juni 2020

Møde i Det Særlige Bygningssyn

Torsdag den 11. juni 2020 kl. 10.15 - 14.15

Slots- og Kulturstyrelsen, Skypemøde

Det Særlige Bygningssyn
c/o Slots- og Kulturstyrelsen,
Center for Kulturarv,
Fejøgade 1, 2. sal
4800 Nykøbing F.

Mia Kroer Ræbild
Arkitekt Cand. Arch./Sekretær for
Det Særlige Bygningssyn
Dir. 33 74 52 68

Fra Bygningssynet deltog:

Formand Jens Toftgaard, Nicolai Bo Andersen, Jens Andrew Baumann (forlod mødet under pkt. 6.1), Thomas Garth-Grüner, Peter Hee (deltog fra pkt. 2.1), Jens Hendeliowitz, Thina Wallin Jensen, Ulla Kjær, Gemma Lalanda, Sara Aasted Paarup, Mette Slyngborg og Lisbet Wolters (forlod mødet under pkt. 6.1).

Afbud fra: Frank Allan Rasmussen

Fra Slots- og Kulturstyrelsen deltog:

Enhedschef Merete Lind Mikkelsen, specialkonsulent Lene Christfort, arkitekt Lisbeth Pepke, arkitekt Louise Ømann, arkitekt Cathrine Bjørk Vindheim, specialkonsulent Caspar Jørgensen og arkitekt Mia Kroer Ræbild (referent).

DAGSORDEN

1. Referat af Det Særlige Bygningssynsmøde den 30. april 2020

Der var ingen bemærkninger til referatet.

1.1 Habilitet

Intet at bemærke.

2. Meddelelser

2.1 Orientering om Sparresholm

Thomas Garth-Grüner fortalte om forløbet for genopførelsen af Sparresholms hovedbygning efter den brændte den 20. juni 2013. Dernæst orienterede Lene Christfort kort om den aktuelle ansøgning vedr. interiørprojektet.

2.2 Orientering om afgjorte klager ifm. fredningssager

Merete Lind Mikkelsen orienterede om, at Kulturministeriet har stadfæstet styrelsens afgørelse om ophævelse af fredningen af Overgaden Oven Vandet 16, Christianshavn, Københavns Kommune.

2.3 Orientering om afgjorte klager ifm. byggesager

Merete Lind Mikkelsen orienterede om, at Kulturministeriet har stadfæstet styrelsens afgørelse om afslag på etablering af ventilationsanlæg i Velling Præstegård, Velling Kirkeby 1, 6950 Ringkøbing, Ringkøbing-Skjern Kommune.

2.4 Orientering om Synets tur til september

Mia Kroer Ræbild orienterede om Bygningssynets tur den 2.-3. september 2020, der går til Aarhus og omegn, samt at et program herfor er under udarbejdelse.

3. Lister over byggesager i perioden 2. april til 13. maj 2020

3.1 Bygningssynet havde den 4. juni 2020 fået tilsendt svarene på de indkomne spørgsmål til byggesagslisterne (en ændring af proceduren, som blev aftalt ved bygningssynsmødet i april). Et par supplerende spørgsmål blev besvaret, og herefter vedtog Bygningssynet, at den nye procedure skulle fortsætte.

3.2 Der var ingen yderligere spørgsmål til byggesagslisten over egne bygninger.

3.3 Der var ingen klagesagsliste denne gang.

4. § 7a

4.1 Lisbeth Pepke præsenterede formen på det præsentationsmateriale som Bygningssynet vil modtage, når de i løbet af efteråret 2020 skal gennemgå de fredede bygninger som styrelsen agter at placere i § 7a. Herefter fulgte en drøftelse af § 7a. Bygningssynet tilkendegav, at de understøtter det niveau som styrelsen fremlagde til mødet.

5. Byggesager

5.1 Bellevue Strandbad, Herrernes fællesomklædningsbygning, Strandvejen 340, Gentofte Kommune

(20/04583 forelagt af Louise Ømann)

Det Særlige Bygningssyn har forståelse for, at Herrernes fællesomklædningsbygning, som er i dårlig vedligeholdelsesstand og som har stået tom længe, kan benyttes til et formål, der respekterer Arne Jacobsens oprindelige arkitektur og anlæggets funktion som "det moderne, aktive og sunde liv".

Det Særlige Bygningssyn lægger i sin vurdering af projektet vægt på, at det oprindelige vinduesbånd i facaderne reetableres og at den langsgående "skranke" bevares.

Bygningssynet er umiddelbart positive over for den nye isolerende facadekonstruktion, som på det foreliggende grundlag ikke kan ses at ødelægge det samlede bygningsudtryk.

Det Særlige Bygningssyn finder det endvidere positivt, at nye funktioner inde i bygningen etableres som uafhængige volumener.

Dog ønsker Bygningssynet, at der arbejdes med færre volumener, således at det oprindelige rums udtrækning kan opleves i større grad end vist på planen.

Desuden finder Det Særlige Bygningssyn, at den oprindelige, meget tilknappe facade er en væsentlig værdi ved bygningen, der fortsat skal kunne aflæses som en funktion med omklædning. Bygningens fredningsværdier vil svækkes betydeligt, såfremt der åbnes yderligere op med to stk. tofløjede porte i hhv. langfacade og gavl som vist i projektet. Det kan overvejes, om der i stedet kan arbejdes med en form for tapetdøre, hvor vinduesbåndet fortsætter ubrudt og selve dørpladen nedenunder er en del af facadematerialet. Bygningssynet lægger vægt på, at sådanne åbninger alene er at se, når

funktionen i bygningen er aktiv, og anbefaler, at forsøg på løsningen udvikles i nært samarbejde med Slots- og Kulturstyrelsen. Såfremt det ikke kan sikres, at bygningen vil stå aflukket uden for åbningstid, er det synets indstilling, at der ikke udføres tapetdøre.

Det Særlige Bygningssyn vil med disse anbefalinger indstille, at skitseforslaget videreudvikles og bearbejdes i tæt dialog med Slots- og Kulturstyrelsen med henblik på at indhente styrelsens godkendelse af projektet.

5.2 Irmas Kafferisteri, Korsdalsvej 103, Rødovre Kommune

(20/05221 forelagt af Cathrine Björk Vindheim)

Det Særlige Bygningssyn er overordnet set positivt indstillet over for en nyindretning af kafferisteriet, så længe denne understøtter bygningens fredningsværdier og styrker bygningens arkitektoniske idé, hvor en massiv og tillukket silodel danner ryg for et foranstående let og transparent glashus. Projektet skal understøtte bygningens karakter som et solitært, arkitektonisk monument med en gennemført detaljering, som særligt ses i glasdelens proportionering samt i de spinkle rammer, sprosser og beslag.

Det Særlige Bygningssyn finder dog ikke, at den foreslåede nyindretning i tilstrækkelig grad forholder sig til bygningens oprindelige idé. Ligeledes vil indretningen kræve for store tilpasninger af den fredede bygning. Oprindeligt var tekniske installationer og personalefaciliteter placeret i den tunge silobygning, som var underopdelt i mange små rum, mens produktionsapparatet var placeret til skue i de store åbne etager i glasbygningen. Der bør arbejdes videre med denne form for opdeling, så glasbygningen friholdes for tekniske installationer og andre understøttende faciliteter samt så vidt muligt også for rumadskillelser.

Synet vurderer endvidere, at den intense udnyttelse af den fredede bygning umiddelbart vil være vanskelig at forene med bygningens fredningsværdier, da der introduceres funktioner med medfølgende komfortkrav, og forventeligt vil der opstå yderligere krav fra andre myndigheder. Det Særlige Bygningssyn finder, at bygningens program bør bearbejdes, således at de bygningsmæssige indgreb en ny funktion vil medføre, skal understøtte bygningens arkitektoniske udtryk.

Det fremgår ikke af materialet, at der er foretaget en konkret og bygningsdelsorienteret tilstandsvurdering af glasfacaden. Glasfacaden udgør en meget væsentlig del af bygningens bærende fredningsværdier, og Det Særlige Bygningssyn finder derfor ikke, at den eksisterende glasfacade kan udskiftes, hvorfor det skal undersøges, hvordan glasfacaden kan restaureres.

Det Særlige Bygningssyn finder, at de foreslåede klimabokse som princip kan være en relevant måde at anvende enkelte af etagerne til brug som kontor. I den sammenhæng bemærker Det Særlige Bygningssyn, at glasbygningens transparens, som udgør en væsentlig del af bygningens bærende fredningsværdier, skal bevares intakt således, at der ikke skabes en oplevelse af en dobbeltfacade. Derfor lægger synet også vægt på, at der overalt i bygningen skal anvendes transparent og ikke tonet glas, der ikke må fremstå med refleksioner eller genskin.

Det Særlige Bygningssyn finder det nødvendigt, at eventuelle nye tekniske installationer skal begrænses i omfang og formgives således, at de indgår i bygningens arkitektoniske helhed på samme måde som det oprindelige produktionsudstyr indgår i bygningens arkitektoniske helhed. Der skal i videst muligt omfang arbejdes med naturlig ventilation, da Det Særlige Bygningssyn ikke er overbevist om, at det er muligt at få plads til de massive foreslåede tekniske installationer på en hensigtsmæssig måde. Bygningssynet er ikke positivt over for etablering af synlige, udvendigt placerede teknikanlæg i et standardiseret og nutidigt udtryk. Synet finder ikke, at der kan placeres store teknikanlæg udvendigt på bygningen, da dette vil sløre bygningens afklarede geometri.

Det Særlige Bygningssyn bemærker endvidere, at de eksisterende trapper i sin nuværende form bør kunne anvendes som flugtveje, da det ikke synes foreneligt med bygningens fredningsværdier at etablere nye trapper inden i eller uden på bygningen. De eksisterende flugtveje kan eventuelt suppleres af en brandmandselevator samt fuld sprinkling.

Bygningssynet kan på baggrund af det fremsendte dispositionsforslag ikke tage endelig stilling til projektets enkeltdele og konsekvenserne heraf. Det Særlige Bygningssyn ønsker derfor projektet fremlagt, når det er yderligere bearbejdet. Det Særlige Bygningssyn anbefaler, at projektet kvalificeres og viderebearbejdes i tæt samarbejde med Slots- og Kulturstyrelsen.

6. Fredning

6.1 Aarhus Cyklebane, Jyllands Allé 79, Aarhus Kommune

(19/02468 forelagt af Caspar Jørgensen)

Det Særlige Bygningssyn finder, at Aarhus Cyklebane, Jyllands Allé 79, 8600 Aarhus, 227a, ejerlav: Marselisborg, Aarhus, bestående af indgangsskur (1967), cykelbane (1940 Clemens Schürmann) med nedgravede tilskuersæder og omløbende sti, græsplæne, der omgives af cykelbanen, med tunnel og tilhørende trappeopgang, flisegange samt Ryttergården, Løbsledertårnet med signalstander samt tilskuertribune (1954 af Svend Eske Kristensen, ombygget 1980 efter brand af Stadsarkitektens Kontor i Aarhus) har de arkitektoniske og kulturhistoriske værdier, der kan begrunde en fredning.

Det er Bygningssynets vurdering, at Aarhus Cyklebane er en vigtig repræsentant for et sportsstadion fra 1940'erne og 1950'erne og for en sportsgren, der både har bred appel, og hvor Danmark har markeret sig internationalt. Danmark er et cykelland.

Aarhus Cyklebane er den eneste ældre bane, der i dag er bevaret i Danmark. At banen er tegnet af periodens førende konstruktør inden for cykelbaner, tyskeren Clemens Schürmann, antyder desuden dansk cykelsports forbindelse med det internationale cykelmiljø. Hertil kommer, at cykelsporten var en af de førende attraktioner inden for totalisatorspil, som det stadig ses af de bevarede rækværk på nordsiden af tilskuertribunen.

Desuden har Aarhus Cyklebane væsentlig arkitektonisk værdi ved sin på én gang monumentale og folkelige udformning.

Selve cykelbanen er som nævnt tegnet af den tyske arkitekt og cykelrytter Clemens Schürmann (1888-1957), der var den førende i Europa inden for området. Han har tegnet baner ikke alene i Tyskland, men også i Frankrig, Italien og Polen. I Danmark konstruerede han desuden banerne i Forum (1935) og i Esbjerg (1936), der begge er nedrevet. Aarhus Cyklebanes form er nøje beregnet og afprøvet for at give de bedst mulige køreforhold for cykelrytterne. Den raffinerede og karakteristiske form med de stærkt skrånende sving og svagt skrånende langsider adskiller den klart fra baner opført før 1925, hvor Schürmann begyndte. Et af de mest kendte eksempler i arkitekturhistorien, Fiats Lingotto-fabrik, opført 1916-23 i Torino, har endnu vandrette langsider og kun hævede sving. Hertil kommer de nedgravede og græsklædte sæder på tre af banens sider, der forstærker indtrykket af banens ovale form, og som også kendes fra flere af tidens friluftsscener f.eks. amfiscenen i Aarhus Universitetspark (C.Th. Sørensen 1931-42). Som en kontrast står de lette og enkle træbygninger: Ryttergården og Løbsledertårnet.

Hertil kommer den betydelige arkitektoniske værdi ved den høje, kraftige og næsten brutalistiske tribunebygning med dens markante, skråtstillede pillepar og lette, skærmende sider af glas. Bygningen er tegnet af arkitekt Svend Eske Kristensen (1905-2000), der kan opfattes som en af industrisamfundets og fritidssamfundets ledende arkitekter. Foruden offentlige forvaltningsbygninger som Tjæreborg, fabrikker og boligblokke i Hvidovre har Kristensen også tegnet bygninger til en anden cykelbane nemlig den i dag nedrevne Ordrupbane. På trods af tribunebygningens ændring efter brand ved stadsarkitekten i Aarhus finder Bygningssynet, at bygningen fortsat besidder så væsentlige værdier, at den bør fredes.

Endelig ser Det Særlige Bygningssyn Aarhus Cyklebane som en del af Aarhus Idrætspark og opfordrer derfor Slots- og Kulturstyrelsen til at gå i dialog med Aarhus Kommune om både den fremtidige udvikling og bevaring af Aarhus Cyklebane og Idrætsparken som helhed, det store byudviklingsprojekt, som har fællesbetegnelsen Kongelunden. Det er Bygningssynets opfattelse, at cykelbanens historie med opførelsen i 1940, udvidelsen i 1954 og ombygningen efter brand i 1980 viser, at anlægget har flere historiske lag og kan udgøre en vigtig ressource i den fremtidige udvikling.

Bygningssynet vil ikke være afvisende over for en eventuel overdækning af selve cykelbanen, såfremt formgivningen nøje tilpasses det eksisterende anlæg.

7. Eventuelt

- 7.1** Ulla Kjær nævnte, at den yderst bevaringsværdige skovridergård fra 1788 - Dæmpegård, Dæmpegårdsvej 26-28 i Allerød kommune er nedrivningstruet. Naturstyrelsen har søgt Allerød Kommune om nedrivningstilladelse af skovridergården, som har en SAVE-vurdering på 2. Gården er et af Danmarks ældste eksempler på en bevaret skovridergård og forklarer hele det omkringliggende landskab. Dæmpegården er et kulturhistorisk vigtigt værk, der bør reddes. Generelt er der landet over en pågående nedrivningsproblematik med skovens embedsboliger. Det aftaltes at Ulla Kjær sender materiale vedrørende Dæmpegården til Bygningssynet og styrelsen.